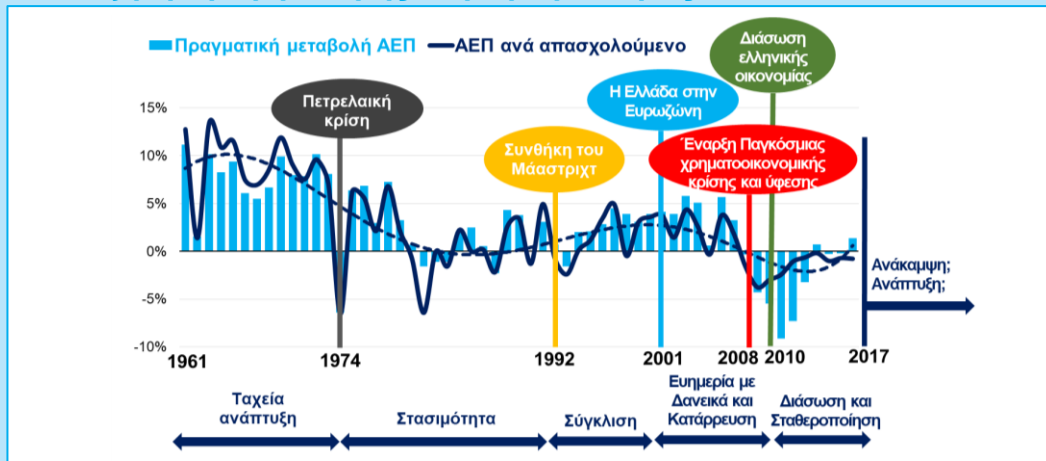

Η παραγωγικότητα εξακολουθεί να μειώνεται παρά την ανάκαμψη της οικονομίας.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Η εδραίωση συνθηκών ισχυρής ανάπτυξης απαιτεί τη διαρκή αύξηση της παραγωγικότητας (ΑΕΠ ανά απασχολούμενο). Όμως η ανάκαμψη της οικονομίας και η μείωση της ανεργίας δεν οδηγούν αυτόματα και σε αύξηση της παραγωγικότητας, όπως διαπιστώνουμε στην περίπτωση της Ελλάδας. **Ακόμη και το 2017, όταν η οικονομία κατέγραψε θετικό ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ +1,4%, η παραγωγικότητα συνέχισε να μειώνεται κατά -0,8%, όπως συμβαίνει συνεχώς από το 2008 και μετά.** Υπεύθυνη για αυτή την εξέλιξη είναι η εκτεταμένη αποεπένδυση. Μια οικονομία όμως με χαμηλή και μειούμενη παραγωγικότητα δεν μπορεί να είναι διεθνώς ανταγωνιστική. Μάλιστα, από το 2013 έως το 2017, όταν η ανεργία μειώθηκε κατά 7 π. μ. περίπου και οι απασχολούμενοι αυξήθηκαν κατά +4,3%, η μεταβολή του ΑΕΠ ανά απασχολούμενο περιορίστηκε σε -2,7%. Αυτό υποδεικνύει ότι ο παραγωγικός μηχανισμός της χώρας ανταποκρινόταν στην αύξηση της ζήτησης (κυρίως λόγω εξαγωγών αγαθών -μεταποίηση- και υπηρεσιών -τουρισμός), με τον υπάρχοντα κεφαλαιακό εξοπλισμό, αφού οι επενδύσεις κατά κανόνα μειωνότουσαν. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι σε χώρες όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Κύπρος, το 2017, με ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ +7,8%, +2,7%, +3,1% και +3,9%, η παραγωγικότητα μεταβλήθηκε αντιστοίχως κατά +5,8%, -0,6%, +0,5% και +0,3%. Επίσης, σε άλλες χώρες που το 2017 επιδείκνυαν υψηλούς ρυθμούς αύξησης των επενδύσεων, όπως η Ουγγαρία και η Σλοβενία (+16,8% και +10,3% αντιστοίχως) η παραγωγικότητα αυξήθηκε κατά +2,0% και +2,2% αντιστοίχως. Σε κλαδικό επίπεδο, η παραγωγικότητα αναλύεται σε ΑΠΑ ανά ώρα εργασίας και σε ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο. **Το πρόβλημα της χαμηλής και μειούμενης παραγωγικότητας στην Ελλάδα εδράζεται στο γεγονός ότι οι κλάδοι εντάσεως εργασίας υπερτερούν των κλάδων εντάσεως κεφαλαίου.** Στη φάση της ανάκαμψης της οικονομίας, οι κλάδοι που παρουσιάζουν υψηλή αύξηση της ΑΠΑ ανά ώρα εργασίας, είναι grosso modo και οι κλάδοι που εμφανίζουν μεγαλύτερη μείωση των ωρών εργασίας ανά απασχολούμενο, με τους απασχολούμενους να αυξάνουν ταχύτερα από ό,τι αυξάνουν οι ώρες εργασίας, ένδειξη ότι οι πιο δυναμικοί κλάδοι, κυρίως στην μεταποίηση, προχωρούν γρηγορότερα σε προσλήψεις. Αντίθετως, οι κλάδοι που παρουσιάζουν μείωση της παραγωγικότητας είναι κλάδοι όπου οι ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο αυξάνουν ταχύτερα, ένδειξη ότι προτιμούν να χρησιμοποιούν πιο εντατικά το υφιστάμενο εργατικό δυναμικό και πιο ευέλικτες μορφές εργασίας, παρά να προσλάβουν εργαζομένους πλήρους απασχόλησης, καθώς στους κλάδους αυτούς επικρατεί μεγαλύτερη αβεβαιότητα ως προς την ένταση και διάρκεια της ανάκαμψης. Η παραγωγικότητα στην Ελλάδα αυξανόταν με υψηλούς ρυθμούς μετά το 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο και μέχρι τις πετρελαϊκές κρίσεις στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1970. Με την είσοδο της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η παραγωγικότητα συνεχίζει να αυξάνει, με σχετικά χαμηλότερους, όμως, ρυθμούς, μέχρι και τη μεγάλη παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση και ύφεση του 2007-2009, που χτύπησε την Ελλάδα μετά από μια παρατεταμένη περίοδο δημοσιονομικού εκτροχιασμού και οδήγησε στην κατάρρευση και τη διάσωση της ελληνικής οικονομίας από τους εταίρους της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έκτοτε, και μέχρι σήμερα, η παραγωγικότητα μειώνεται συνεχώς, σε μια περίοδο όπου οι επενδύσεις μειώθηκαν κατά -60% περίπου. Σημειώνεται ότι τα τελευταία 40 χρόνια η παραγωγικότητα αυξανόταν κατά +1% ετησίως, αν και υπήρξαν περίοδοι όπου η οικονομία κατέγραψε σημαντικά υψηλότερους ετήσιους ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας, όπως στη δεκαετία του 1960 (+9,3%), του 1970 (+3,9%) και του 1990 (+1,7%), καθώς και περίοδοι χαμηλότερων επιδόσεων, όπως στη δεκαετία του 1980 (-0,3%) και του 2010 (-1,0%). Συνεπώς, δεν είναι τυχαίο που οι ρυθμοί αύξησης της παραγωγικότητας τα επόμενα 40 χρόνια, στις υποθέσεις για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους, δεν υπερβαίνουν κατά πολύ το 1% ετησίως. Η Ελλάδα γεννάει με ταχείς ρυθμούς. Το εργατικό δυναμικό, εάν δεν αλλάξει δραστικά το δημογραφικό (και είναι εξαιρετικά δύσκολο, έως αδύνατο, να αλλάξει) θα μειώνεται ετησίως κατά -0,4%, σύμφωνα με τις επίσημες δημογραφικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνεπώς, για να καλυφθεί το έλλειμμα εργατικού δυναμικού και να πετύχουμε αύξηση του ΑΕΠ (εισοδημάτων δηλαδή) κατά 1% απαιτείται μια αύξηση της παραγωγικότητας κατά 1,4% το χρόνο. Τα μεγέθη αυτά δεν μπορούν και δεν πρέπει να γίνουν νομισματικά αποδεκτά από την ελληνική κοινωνία. Η αντίδραση, πέραν από μέτρα κατά της υπογεννητικότητας (που είναι δύσκολο να αποδώσουν σε περιβάλλον διαρκούς δημοσιονομικής στενότητας) και υπέρ της μαζικότερης συμμετοχής των νέων, των γυναικών, και των ηλικιωμένων (που αυξήθηκε μόνο οριακά στη διάρκεια των Μνημονίων παρά το σοκ της ύφεσης του -25%), δεν μπορεί να περιλαμβάνει τίποτα άλλο από επενδύσεις, και ιδιαίτερα ιδιωτικές επενδύσεις, σε τομείς αυξανόμενης παραγωγικότητας, όπως είναι, στη μεταποίηση, για παράδειγμα, τα μη μεταλλικά ορυκτά, τα βασικά μέταλλα, τα μηχανήματα, ο ηλεκτρολογικός εξοπλισμός κ.ά. Για να μειώσουμε την απόσταση από τις άλλες προηγμένες χώρες, που φτάνει στο 50% περίπου, με δεδομένη την μακροοικονομική προσαρμογή που δεν πρέπει να ανατραπεί, απαιτείται ένα πράγμα μόνο: κέρδη για να γίνονται επενδύσεις. Και μάλιστα επενδύσεις έντασης τεχνολογίας, που οδηγούν σε αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά ώρα εργασίας. Εάν δεν αποφασίσουμε να δώσουμε έμφαση στις ιδιωτικές κερδοφόρες επενδύσεις, τότε ζούμε μόνο για να πληρώνουμε τα χρέη μας, υπερφορολογώντας την ιδιωτική οικονομία για να δημιουργούμε υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα, χωρίς να προσφέρουμε αληθινή προοπτική προόδου για μια καλύτερη ζωή στα παιδιά μας. Όπως στη μυθολογία των προγόνων μας, ο Σίσυφος όσο δαιμόνιος και αν ήταν, τελικά δεν κατάφερε να αποφύγει την τιμωρία των θεών.
- Τον Ιούνιο του 2018 το πλεόνασμα της κεντρικής κυβέρνησης αποδυναμώθηκε (€617 εκατ. έναντι €1.936 εκατ. τον Ιούνιο 2017), μερικώς για τεχνικούς και συγκυριακούς λόγους, αλλά και λόγω της απότομης αύξησης των καταπτώσεων εγγυήσεων χρέους φορέων της γενικής κυβέρνησης. Η θετική πορεία των εσόδων από φόρους και ασφαλιστικές εισφορές συνεχίζεται τον Μάιο του 2018, αφενώς λόγω της αύξησης της απασχόλησης και αφετέρου λόγω της αύξησης των κρατήσεων στους δημοσίους υπαλλήλους, ενώ παράλληλα ενισχύονται οι δαπάνες μισθοδοσίας και οι κοινωνικές δαπάνες πλην συντάξεων. Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του κράτους συνεχίζουν να υποχωρούν (€2,39 δισ. τον Μάιο 2018 από €2,62 δισ. τον προηγούμενο μήνα).

Σε αναζήτηση υψηλότερης παραγωγικότητας...

Πραγματική μεταβολή ΑΕΠ και ΑΕΠ ανά απασχολούμενο (AMECO, 2017)

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Με την ευγενική χορηγία:

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist
E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor
E: mmitsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor
E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Η παραγωγικότητα στη φάση ανάκαμψης της οικονομίας

Η παραγωγικότητα της εργασίας μετρά πόσο αποτελεσματικά ο συντελεστής εργασία συνδυάζεται με άλλους παραγωγικούς συντελεστές στην αναπτυξιακή διαδικασία. Η παραγωγικότητα της εργασίας αντανακλά μόνο εν μέρει τις προσωπικές δεξιότητες των εργαζομένων ή την εργατικότητα τους. Η παραγωγικότητα της εργασίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από την παρουσία και χρήση άλλων παραγωγικών συντελεστών όπως το κεφάλαιο, οι ενδιάμεσοι πόροι, η τεχνική οργάνωση και αποτελεσματικότητα της παραγωγικής διαδικασίας, οι οικονομίες κλίμακας, κ.ο.κ.

Η παραγωγικότητα της εργασίας αντανακλά μόνο εν μέρει τις προσωπικές δεξιότητες των εργαζομένων ή την εργατικότητα τους. Η παραγωγικότητα της εργασίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από την παρουσία και χρήση άλλων παραγωγικών συντελεστών όπως το κεφάλαιο, οι ενδιάμεσοι πόροι, η τεχνική οργάνωση και αποτελεσματικότητα της παραγωγικής διαδικασίας, οι οικονομίες κλίμακας, κ.ο.κ.

Στο πλαίσιο αυτό, αν και ο ρόλος του κράτους στην παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης, υγείας, κοινωνικής προστασίας, επαγγελματικής κατάρτισης και στην δημιουργία φυσικών υποδομών, σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, δεν μπορεί να μην αναγνωρισθεί, καταλυτικό ρόλο για την αύξηση της παραγωγικότητας παίζουν οι ιδιωτικές επενδύσεις, που αξιοποιούν τους διαθέσιμους πόρους για να παραχθούν προϊόντα και

υπηρεσίες υψηλότερης αναγνωρισιμότητας και αποδοχής στις διεθνείς αγορές, που δημιουργούν μεγαλύτερα εισοδήματα και περισσότερες θέσεις εργασίας για τους εργαζομένους, και υψηλότερα κέρδη για τους επενδυτές. Η προσπάθεια για να αυξηθεί η παραγωγικότητα πρέπει να είναι μαζική και παρατεταμένη. Το ερώτημα που τίθεται εκ των πραγμάτων, καθώς βγαίνουμε από μια μακρόχρονη περίοδο προσαρμογής, είναι κατά πόσον η οικονομία έχει την δυνατότητα να μετατοπισθεί, σχετικά σύντομα, σε ένα υψηλότερο σημείο ισορροπίας, με αυξημένη παραγωγικότητα.

Η προσπάθεια για να αυξηθεί η παραγωγικότητα πρέπει να είναι μαζική και παρατεταμένη. Το ερώτημα που τίθεται εκ των πραγμάτων, καθώς βγαίνουμε από μια μακρόχρονη περίοδο προσαρμογής, είναι κατά πόσον η οικονομία έχει την δυνατότητα να μετατοπισθεί, σχετικά σύντομα, σε ένα υψηλότερο σημείο ισορροπίας, με αυξημένη παραγωγικότητα.

Το θέμα της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας είναι κεντρικό στην αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους. Όσοι ασχολούνται με τα σενάρια για τη μεσοπρόθεσμη πορεία του χρέους ως προς το ΑΕΠ, υποθέτουν ότι μακροχρόνια ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής δεν μπορεί να ξεπερνά χονδρικά το 1%. Εάν η απασχόληση και οι ώρες εργασίας μειώνονται μακροχρόνια κατά -0,4% ετησίως λόγω της γήρανσης του πληθυσμού (επίσημες δημογραφικές υποθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), τότε απαιτείται μια αύξηση της παραγωγικότητας κατά +1,4% για να καλυφθεί η μείωση της απασχόλησης (-0,4%) και να αυξηθεί το ΑΕΠ κατά το υπόλοιπο (1%). Τέτοιες, όμως,

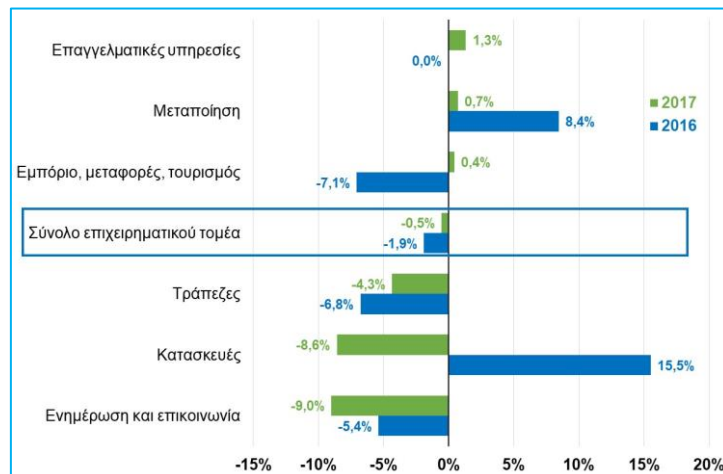
υποθέσεις δεν μπορεί να είναι νομοτελειακά αποδεκτές από την ελληνική κοινωνία, ακόμη και αν υποθέσουμε ότι δεν έχουν γίνει μεταρρυθμίσεις στη χώρα, που δεν είναι αλήθεια. Είναι στα χέρια μας, μέσω των επιλογών μας, να αλλάξουμε το μέλλον προς το καλύτερο. Και γι' αυτό ο ΣΕΒ δεν θα κουραστεί να μιλάει για επενδύσεις, γιατί μόνο με επενδύσεις, και μάλιστα με ιδιωτικές επενδύσεις, αυξάνει η παραγωγικότητα μακροπρόθεσμα.

Το ΑΕΠ ανά απασχολούμενο της ελληνικής οικονομίας αυξανόταν, με +9,3%, +3,9%, -0,3%, +1,7%, +0,9%, -1,0% στις δεκαετίες του 1960, του 1970, του 1980, του 1990, του 2000 και του 2010 (μέχρι το 2017), +2,5% για όλη την περίοδο 1960-2018, και +1,1% για την περίοδο 1970-2017 (Διάγραμμα 1^{ης} σελίδας). Δεν είναι, λοιπόν, τυχαία η υπόθεση για 1% περίπου ρυθμό ανάπτυξης την ερχόμενη 40ετία μέχρι το 2060.

Αλλά ας δούμε πως εξελίσσεται η παραγωγικότητα καθώς η οικονομία σταδιακά βγαίνει από την ύφεση τα τελευταία χρόνια, και συνολικά αλλά και κλαδικά, ώστε να αξιολογηθούν οι προοπτικές για μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγικότητας τα επόμενα χρόνια και, ενδεχομένως, να εντοπισθούν και οι τομείς που συμβάλλουν σήμερα περισσότερο στην ανάκαμψη της παραγωγικότητας, οι οποίοι ενδεχομένως θα πρέπει να γίνουν και αποδέκτες ιδιαίτερης μέριμνας από την πλευρά του κράτους.

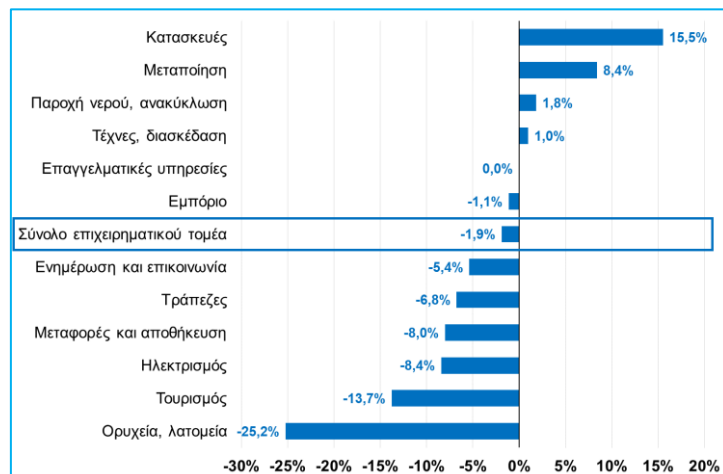
Στην ανάλυση που ακολουθεί χρησιμοποιείται η ΑΠΑ-ακαθάριστη προστιθέμενη αξία-αντί του ΑΕΠ, καθώς εμβαθύνουμε σε κλαδικό επίπεδο. Καταρχάς, η παραγωγικότητα της οικονομίας (ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε πραγματικούς όρους ανά ώρα) στους επιχειρηματικούς κλάδους της οικονομίας (χωρίς δημόσιο, άμυνα, κοινωνική ασφάλιση, υγεία, παιδεία, κλπ.) εμφανίζει συνολικά μια ελαφρά βελτίωση, με τον ρυθμό μεταβολής από -1,9% το 2016 να επιβραδύνεται σε -0,5% το 2017, κυρίως λόγω σημαντικής βελτίωσης (από -7,1% το 2016 σε +0,4% το 2017) στο εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός, κλάδους όπου είναι συγκεντρωμένη η μεγάλη μάζα της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα (**Δ01** και **Δ02**). Αντίθετα, στη μεταποίηση, η βελτίωση της παραγωγικότητας περιορίστηκε σε +0,7% το 2017

Δ01: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά ώρα κατά κλάδο, 2016 – 2017 (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2017)

Σημ.: Ο επιχειρηματικός τομέας περιλαμβάνει τους κλάδους B-N (εκτός L) της στατιστικής ταξινόμησης ΣΤΑΚΟΔ 08 – Nace Rev.2 (βλ. παράρτημα).

Δ02: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά ώρα κατά κλάδο, 2016 (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2016)

από +8,4% το 2016. Σημειώνεται ότι η μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας στη μεταποίηση το 2016 οφείλεται κυρίως στον κλάδο της διύλισης πετρελαίου (που αποτελεί το 3,5% της ΑΠΑ της μεταποίησης και το 15% περίπου της μεταποιητικής παραγωγής, και προφανώς επηρεάζεται από ευνοϊκές διακυμάνσεις της τιμής πετρελαίου). Σημειώνεται, επίσης, ότι η αύξηση της παραγωγικότητας ανά ώρα στις κατασκευές κατά +15,5% το 2016 συνοδεύθηκε από μείωση κατά -8,6% το 2017, αντανακλώντας την πορεία των κατασκευαστικών έργων, η οποία αποτυπώνεται και στην ανάλογη πορεία του δείκτη

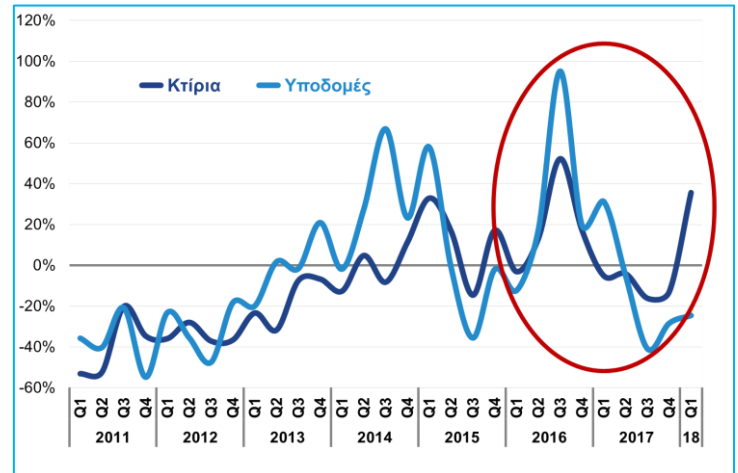

παραγωγής στις κατασκευές (**Δ03**). Βεβαίως, η μεταποιητική βιομηχανία έχει δυναμικούς κλάδους στην πρωτοπορία των εξαγωγών όπου η βελτίωση της παραγωγικότητας είναι υψηλή (μη μεταλλικά ορυκτά, βασικά μέταλλα, μηχανήματα, ηλεκτρολογικός εξοπλισμός, κ.ά.) και, παράλληλα, κλάδους που σημειώνουν μεγάλες μειώσεις (ηλεκτρονικοί υπολογιστές, πλαστικά, χαρτί, κλωστοϋφαντουργία, κ.ά.), ενώ παραδοσιακοί κλάδοι με σχετικά υψηλό εξαγωγικό αποτύπωμα (τρόφιμα/ ποτά/ καπνός, φάρμακα, χημικά, κ.ά.) σημειώνουν μικρές μεν, αρνητικές δε, μεταβολές στην παραγωγικότητα. Σημειώνεται ότι στους πιο δυναμικούς κλάδους, η αύξηση της παραγωγικότητας ανά ώρα εργασίας επιτυγχάνεται με τις επενδύσεις να αυξάνουν με ταχείς ρυθμούς (10-25% κατά περίπτωση). Αντίθετα, στους λιγότερο δυναμικούς κλάδους, η παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας μειώνεται, παρά την εξίσου ταχύρρυθμη ή ακόμη και μεγαλύτερη αύξηση των επενδύσεων σε ορισμένες περιπτώσεις, καθώς οι επενδύσεις ενδεχομένως που γίνονται να είναι μεγαλύτερης έντασης εργασίας απ' ό,τι στους δυναμικότερους κλάδους (**Δ04**). Στους λιγότερο δυναμικούς κλάδους, προφανώς απαιτούνται πολύ μεγαλύτερες επενδύσεις από αυτές που γίνονται για να επιτευχθούν και στους κλάδους αυτούς αυξήσεις στην παραγωγικότητα.

Οι μεταβολές στην παραγωγικότητα (ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά ώρα εργασίας) πρέπει να συνεκτιμώνται με μεταβολές στις ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο, που αποτυπώνουν τον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρήσεις αυξομειώνουν το εργατικό δυναμικό τους σε μεταβολές της ζήτησης. Δηλαδή στην αρχή της ανάκαμψης, ή όταν δεν υπάρχει μεγάλη βεβαιότητα για τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου, οι επιχειρήσεις τείνουν να χρησιμοποιούν το υφιστάμενο εργατικό δυναμικό τους πιο εντατικά (υπερωρίες, περισσότερες βάρδιες, κλπ.), δεν προσλαμβάνουν δηλαδή νέο προσωπικό παρά μόνο διστακτικά, ξεκινώντας από προσωπικό μερικής απασχόλησης πριν προσλάβουν προσωπικό πλήρους απασχόλησης, όταν η ζήτηση εμφανίζεται να είναι ισχυρή και να έχει διάρκεια. Και, βεβαίως, στην ελληνική περίπτωση, το υψηλό μη μισθολογικό κόστος και όλοι οι υφιστάμενοι περιορισμοί (εργασιακά,

Δ03: Δείκτης παραγωγής στις κατασκευές (ΕΛΣΤΑΤ, Q1 2018)

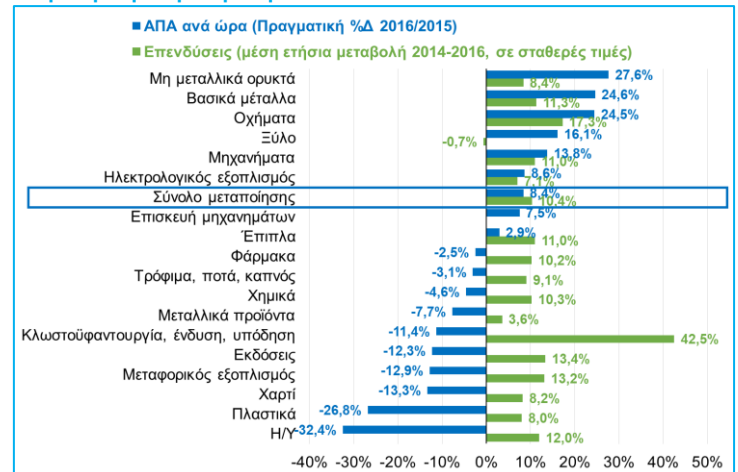

Δ04: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά ώρα και επενδύσεις κατά κλάδο στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2016)

A) Μεταβολή παραγωγικότητας και επενδύσεων 2015 - 2016

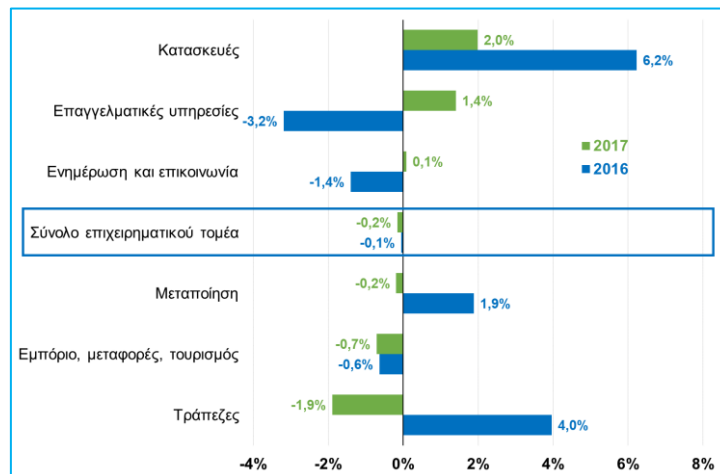
B) Μεταβολή παραγωγικότητας 2015 - 2016 και μέση ετήσια μεταβολή επενδύσεων 2014 - 2016

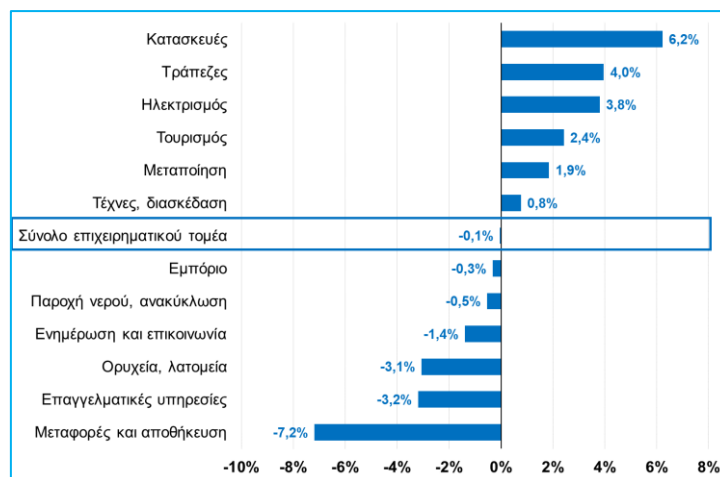
αποζημιώσεις, κλπ.) κάνουν τις επιχειρήσεις λίαν επιφυλακτικές στην αντίδρασή τους σε προσλήψεις προσωπικού. Βεβαίως, όλα αυτά δεν μπορούν να ενσωματωθούν σε αριθμούς που αποτυπώνουν στιγμιαίες χρονικές φάσεις. Σε κάθε περίπτωση, οι ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο στο σύνολο του επιχειρηματικού τομέα εμφανίζουν οριακές μειώσεις (-0,1% το 2016 και -0,2% το 2017), ένδειξη ότι οι ώρες εργασίας αυξάνουν με χαμηλότερο ρυθμό απ' ό,τι αυξάνουν οι απασχολούμενοι (**Δ05**). Αυτό, ενδεχομένως, σημαίνει, ότι όντως υπάρχει ανάκαμψη απασχόλησης, αλλά τα μεγέθη είναι οριακά και η ανάκαμψη μάλλον ασθενική. Και τα μεγέθη στον κλάδο του εμπορίου, μεταφορών, τουρισμού είναι προς την ίδια κατεύθυνση, με τη μεταποίηση να εμφανίζει μείωση των ωρών ανά απασχολούμενο το 2017 έναντι αύξησης το 2016, ένδειξη ότι η οικονομία, μετά τον τουρισμό που ανάκαμψε πολύ νωρίτερα για γεωπολιτικούς λόγους, και στον τομέα της μεταποίησης προχωρεί στη φάση ενίσχυσης των προσλήψεων. Σημειώνεται ότι το 2016, η μείωση των ωρών εργασίας ανά απασχολούμενο στο εμπόριο, μεταφορές, τουρισμό (-0,6%) αναλύεται σε μείωση στο εμπόριο (-0,3%) και τις μεταφορές-αποθήκευση (-7,2%), και σε αύξηση στον τουρισμό (+2,4%) (**Δ06**). Αυτό ενδεχομένως να δείχνει την εξάρτηση του τουρισμού, περισσότερο από τους άλλους κλάδους, από τις ευέλικτες μορφές απασχόλησης, αν και ο τουρισμός βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο ανάκαμψης, ενώ το αντίθετο συμβαίνει στον δυναμικά αναπτυσσόμενο κλάδο των logistics (μεταφορές, αποθήκευση). Αναλύοντας περαιτέρω την μεταποίηση (2016), φαίνεται ότι οι περισσότερο δυναμικοί κλάδοι, που εμφανίζουν αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, έχουν ήδη εισέλθει στο στάδιο των προσλήψεων, ενώ οι λιγότερο δυναμικοί κλάδοι ακόμη χρησιμοποιούν πιο εντατικά το υπάρχον εργατικό δυναμικό τους, με τους υπόλοιπους κλάδους (κυρίως τρόφιμα-ποτά-καπνός και φάρμακα) να βρίσκονται κάπου ανάμεσα στους δύο πόλους (**Δ07**).

Δ05: Ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο κατά κλάδο, 2017 (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2017)

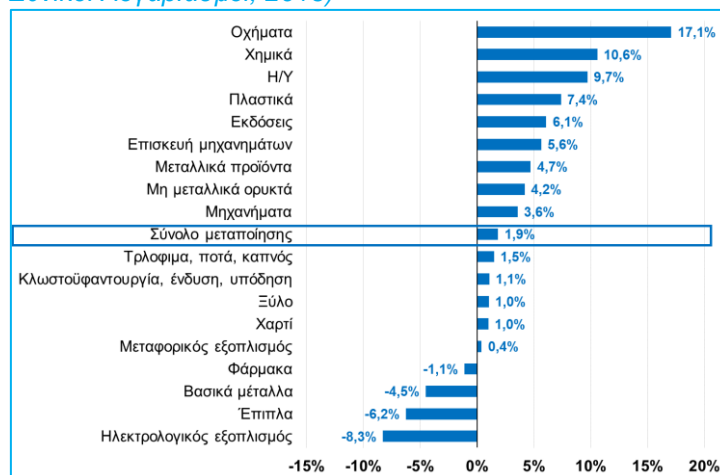

Σημ.: Ο επιχειρηματικός τομέας περιλαμβάνει τους κλάδους B-N (εκτός L) της στατιστικής ταξινόμησης ΣΤΑΚΟΔ 08 – Nace Rev.2 (βλ. παράρτημα).

Δ06: Ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο κατά κλάδο, 2016 (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2016)

Δ07: Ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο κατά κλάδο στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών, 2016 (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2016)

Στην αρχή της ανάκαμψης, ή όταν δεν υπάρχει μεγάλη βεβαιότητα για τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου, οι επιχειρήσεις τείνουν να χρησιμοποιούν το υφιστάμενο εργατικό δυναμικό τους πιο εντατικά (υπερωρίες, περισσότερες βάρδιες, κλπ.), δεν προσλαμβάνουν δηλαδή νέο προσωπικό παρά μόνο διστακτικά, ξεκινώντας από προσωπικό μερικής απασχόλησης πριν προσλάβουν προσωπικό πλήρους απασχόλησης, όταν η ζήτηση εμφανίζεται να είναι ισχυρή και να έχει διάρκεια. Και, βεβαίως, στην ελληνική περίπτωση, το υψηλό μη μισθολογικό κόστος και όλοι οι υφιστάμενοι περιορισμοί (εργασιακά, αποζημιώσεις, κλπ.) κάνουν τις επιχειρήσεις λίαν επιφυλακτικές στην αντίδρασή τους σε προσλήψεις προσωπικού.

Σημειώνεται ότι σε παράρτημα (A08, A09) παρουσιάζονται διαχρονικά στοιχεία από το 2000 έως σήμερα, κατά κλάδο, για την πορεία της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (σε πραγματικούς όρους) ανά ώρα εργασίας και των ωρών εργασίας ανά απασχολούμενο. Αν και η ανάλυση σε τέτοιο επίπεδο λεπτομέρειας ξεφεύγει του πεδίου ενδιαφέροντος του παρόντος σημειώματος, είναι εξαιρετικά διαφωτιστική για τον τρόπο που κλάδοι εισέρχονται στην ύφεση και την ανάκαμψη όσον αφορά στην χρήση του συντελεστή εργασία. Σε αντιδιαστολή με την περίοδο της ανάκαμψης, οι επιχειρήσεις την περίοδο της εντεινόμενης ύφεσης (2008-2011), όχι μόνο υπέστησαν καθίζηση στην παραγωγικότητά τους, αλλά άρχισαν πρώτα να μειώνουν τις ώρες εργασίας του

υφιστάμενου εργατικού δυναμικού, πριν προχωρήσουν σε απολύσεις προσωπικού και υιοθετήσουν ευέλικτες μορφές απασχόλησης (που κατέστησαν διαθέσιμες με τις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας το 2011-2012), καθώς ο προσωρινός χαρακτήρας της ύφεσης αποδεικνυόταν όλο και μονιμότερος σταδιακά.

Αναλύοντας περαιτέρω την μεταποίηση (2016), φαίνεται ότι οι περισσότερο δυναμικοί κλάδοι, που εμφανίζουν αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, έχουν ήδη εισέλθει στο στάδιο των προσλήψεων, ενώ οι λιγότερο δυναμικοί κλάδοι ακόμη χρησιμοποιούν πιο εντατικά το υπάρχον εργατικό δυναμικό τους, με τους υπόλοιπους κλάδους (κυρίως τρόφιμα-ποτά-καπνός και φάρμακα) να βρίσκονται κάπου ανάμεσα στους δύο πόλους.

Παρατηρείται, επίσης, ότι το εύρος των διακυμάνσεων των μεταβολών στις ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο είναι πολύ μικρότερο πριν την κρίση παρά μετά την κρίση στο σύνολο του επιχειρηματικού τομέα. Καταγράφονται, επίσης, διακριτές συμπεριφορές σε κλαδικό επίπεδο, με το εύρος των διακυμάνσεων να είναι πολύ μικρότερο στη μεταποίηση (που περιλαμβάνει τα πετρελαιοειδή) και στη βιομηχανία γενικότερα (περιλαμβάνει, πέραν της μεταποίησης, και τα ορυχεία, την ενέργεια, το νερό, κ.ο.κ.), απ' ό,τι στους λοιπούς κλάδους της οικονομίας, και ειδικότερα στο εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός. Αυτό αντανακλά αφενός τη διαφορετική οργάνωση της παραγωγής στην βιομηχανία (περισσότερο σταθερές δομές απασχόλησης παρά ευέλικτες μορφές εργασίας), καθώς απαιτούνται υψηλότερες κατά κανόνα δεξιότητες, απ' ό,τι στους λοιπούς κλάδους της

οικονομίας όπου συμβαίνει το αντίθετο, και αφετέρου τις ολιγοπωλιακές δομές στις επιχειρήσεις δικτύων, που στηρίζουν την κερδοφορία τους ανεξαρτήτως πολλές φορές της πίεσης που υπάρχει σε άλλους κλάδους για έλεγχο του εργατικού κόστους.

Σε αντιδιαστολή με την περίοδο της ανάκαμψης, οι επιχειρήσεις την περίοδο της εντεινόμενης ύφεσης (2008-2011), όχι μόνο υπέστησαν καθίζηση στην παραγωγικότητά τους, αλλά άρχισαν πρώτα να μειώνουν τις ώρες εργασίας του υφιστάμενου εργατικού δυναμικού, πριν προχωρήσουν σε απολύσεις προσωπικού και υιοθετήσουν ευέλικτες μορφές απασχόλησης (που κατέστησαν διαθέσιμες με τις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας το 2011-2012), καθώς ο προσωρινός χαρακτήρας της ύφεσης αποδεικνυόταν όλο και μονιμότερος σταδιακά.

Από την προηγηθείσα ανάλυση, διαπιστώνεται ότι η αύξηση της παραγωγικότητας στο σύνολο της οικονομίας, καθώς η οικονομική δραστηριότητα ανακάμπτει, κινείται ακόμη σε αρνητικά επίπεδα, παρά τη θετική, αλλά ακόμα μικρή ακόμη σε μέγεθος, αύξηση της παραγωγικότητας στη μεταποίηση και στους κλάδους του εμπορίου, των μεταφορών, και του τουρισμού, με σημαντικές εσωτερικές διακυμάνσεις σε επιμέρους κλάδους. Ταυτόχρονα, παρατηρείται μεγαλύτερη κινητικότητα όσον αφορά την αύξηση της απασχόλησης στους κλάδους με την υψηλότερη αύξηση της παραγωγικότητας, καθώς αισθάνονται μεγαλύτερη βεβαιότητα να προσχωρήσουν σε προσλήψεις. Η κατάσταση αυτή απέχει ακόμη πολύ από την επαλήθευση των μακροχρόνιων υποθέσεων για την αύξηση της παραγωγικότητας της ελληνικής

οικονομίας (+1,4%), πόσω δε μάλλον από πολύ υψηλότερους ρυθμούς ανόδου της παραγωγικότητας που απαιτούνται, εάν πρόκειται η χώρα να καλύψει γρήγορα την απόσταση που την χωρίζει από τις άλλες αναπτυσσόμενες οικονομίες. Και, βεβαίως, χωρίς σημαντική επιτάχυνση των ιδιωτικών επενδύσεων, και κυρίως στους κλάδους που επιδεικνύουν δυναμική αύξηση της παραγωγικότητας, η κατάσταση αυτή δεν είναι δυνατόν να αλλάξει ουσιαστικά. Το ίδιο, βεβαίως, ισχύει και για την αύξηση της απασχόλησης, όπου οι προσλήψεις θα παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο, και οι ανάγκες θα ικανοποιούνται περισσότερο με προσφυγή σε ευέλικτες μορφές εργασίας, παρά σε μόνιμες, σταθερές και καλοπληρωμένες θέσεις εργασίας.

Η αύξηση της παραγωγικότητας στο σύνολο της οικονομίας, καθώς η οικονομική δραστηριότητα ανακάμπτει, κινείται ακόμη σε αρνητικά επίπεδα, παρά τη θετική, αλλά ακόμα μικρή ακόμη σε μέγεθος, αύξηση της παραγωγικότητας στη μεταποίηση και στους κλάδους του εμπορίου, των μεταφορών, και του τουρισμού, με σημαντικές εσωτερικές διακυμάνσεις σε επιμέρους κλάδους.

Συμπερασματικά, οι καταθλιπτικές υποθέσεις για τις προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης στις ασκήσεις βιωσιμότητας του χρέους μπορούν να ανατραπούν μόνο εάν συνειδητοποιήσουμε ως κοινωνία ότι χρειάζονται να γίνουν μαζικά επενδύσεις σε μεγάλη κλίμακα, ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητα και η απασχόληση και να μην χρειάζονται τόσο υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα για τη βιωσιμότητα του χρέους. Και οι ιδιωτικές επενδύσεις δεν γίνονται παρά μόνο σε ένα φιλικό προς την επιχειρηματικότητα περιβάλλον, και σε μια οικονομία που προσελκύει

επενδύσεις επειδή γίνεται ανταγωνιστικότερη και τεχνολογικά πιο προηγμένη.

Χωρίς σημαντική επιτάχυνση των ιδιωτικών επενδύσεων, και κυρίως στους κλάδους που επιδεικνύουν δυναμική αύξηση της παραγωγικότητας, η κατάσταση αυτή δεν είναι δυνατόν να αλλάξει ουσιαστικά. Το ίδιο, βεβαίως, ισχύει και για την αύξηση της απασχόλησης, όπου οι προσλήψεις θα παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο, και οι ανάγκες θα ικανοποιούνται περισσότερο με προσφυγή σε ευέλικτες μορφές εργασίας, παρά σε μόνιμες, σταθερές και καλοπληρωμένες θέσεις εργασίας.

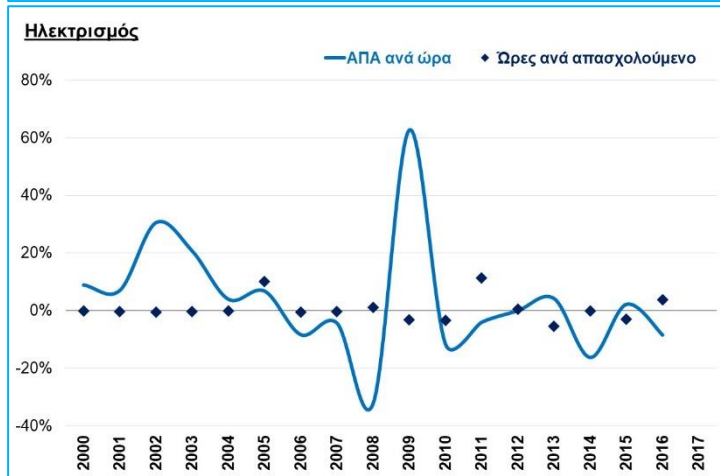
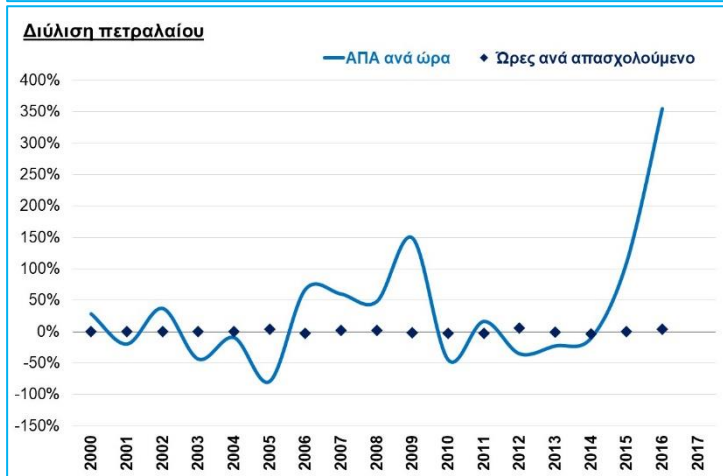
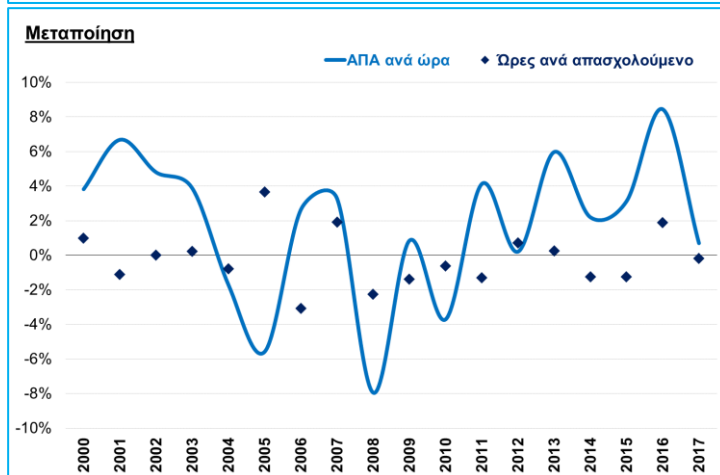
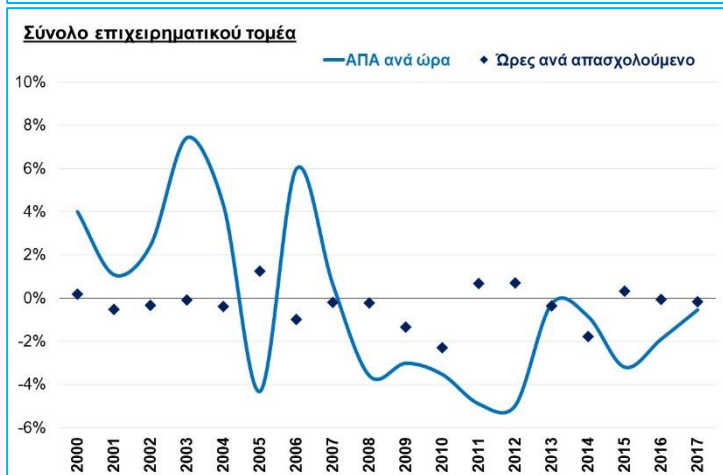
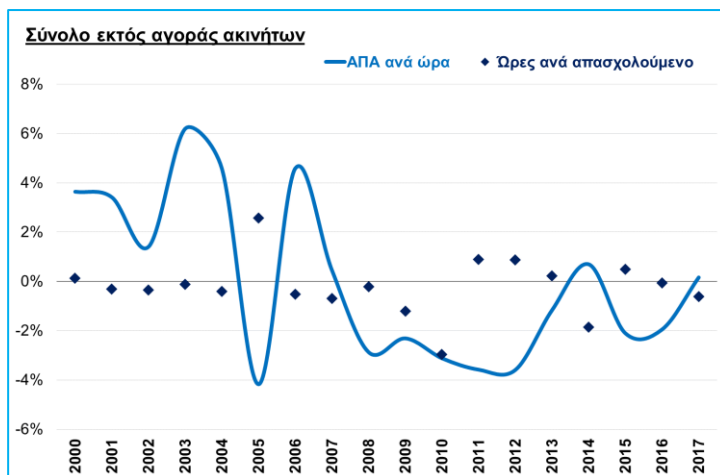
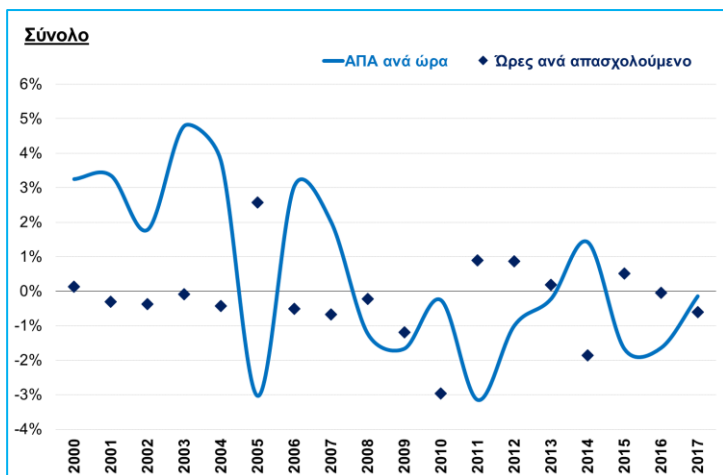

Παράρτημα

Διαχρονικά στοιχεία από το 2000 έως σήμερα, κατά κλάδο, για την πορεία της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (σε πραγματικούς όρους) ανά ώρα εργασίας και των ωρών εργασίας ανά απασχολούμενο.

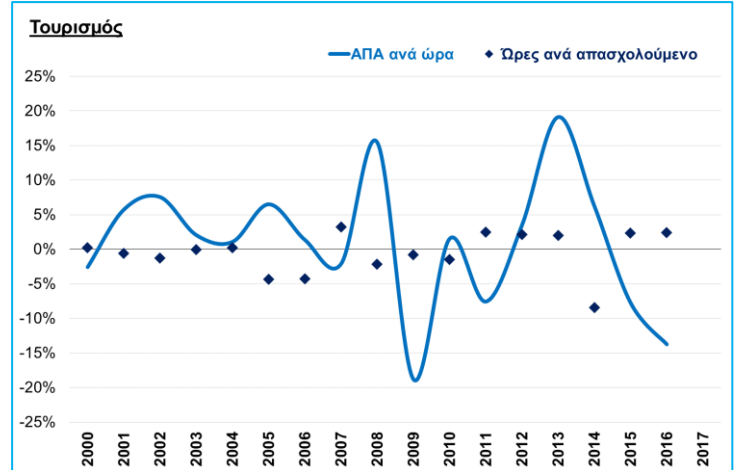
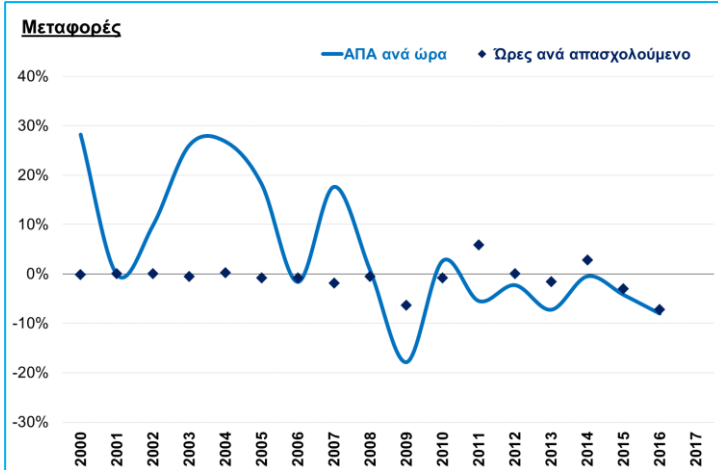
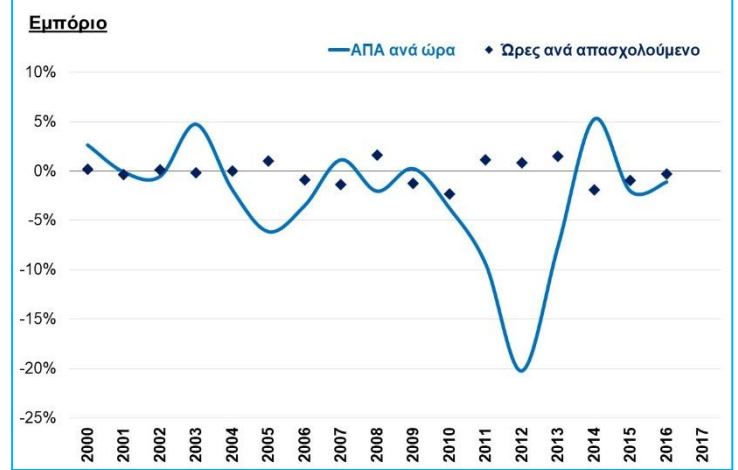
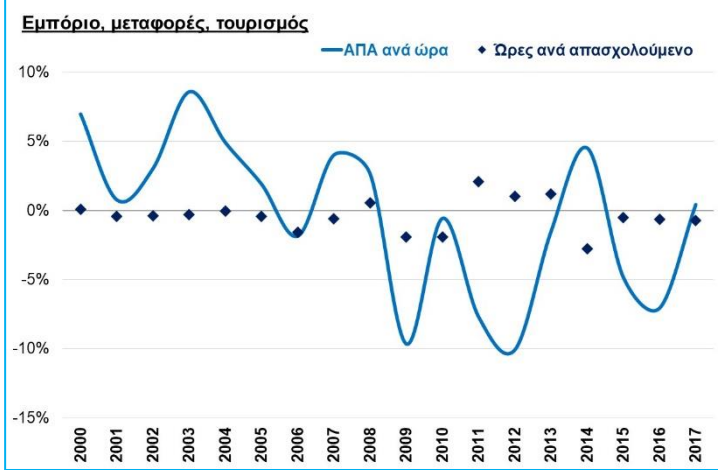
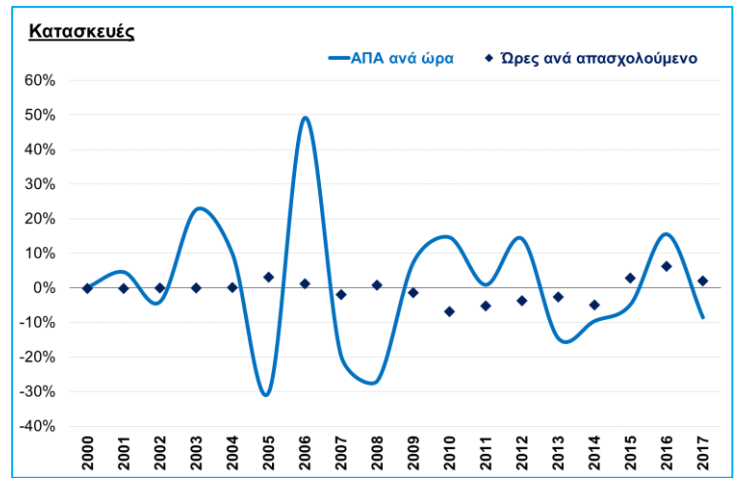
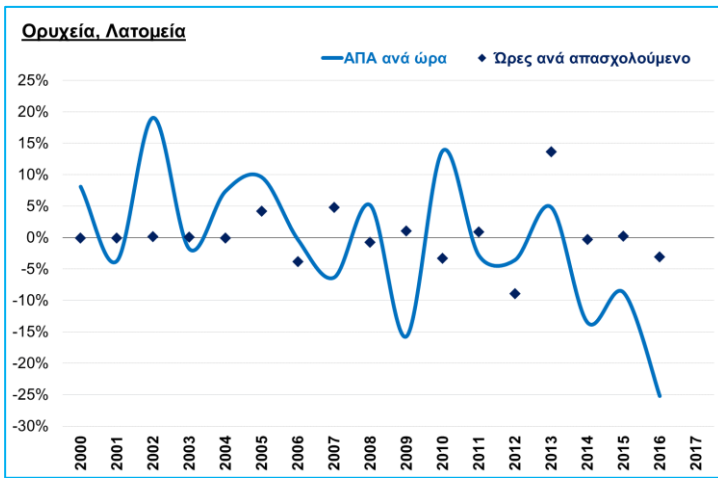
Δ08: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά ώρα και ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο κατά κλάδο (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2017)

Σημ.: Ο επιχειρηματικός τομέας περιλαμβάνει τους κλάδους Β-Ν (εκτός L) της στατιστικής ταξινόμησης ΣΤΑΚΟΔ 08 – Nace Rev.2, δηλαδή τους κλάδους Ορυχεία – Λατομεία, Μεταποίηση, Ενέργεια, Νερό, Κατασκευές, Εμπόριο, Μεταφορές, Ξενοδοχεία – Εστιατόρια, Ενημέρωση και Επικοινωνία, Τράπεζες - Ασφάλειες και Επαγγελματικές Υπηρεσίες.

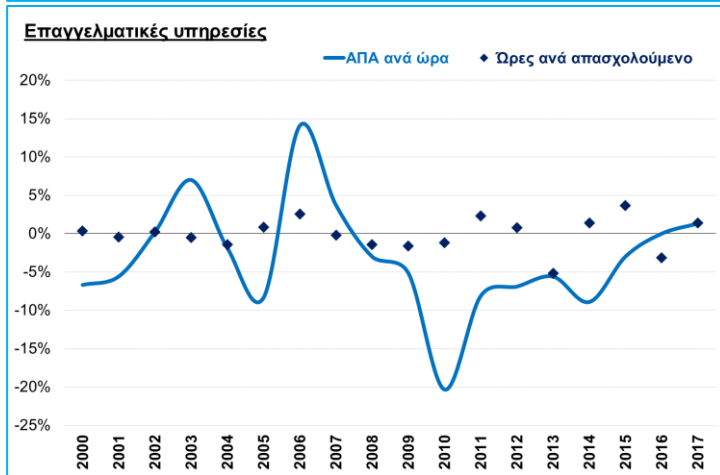
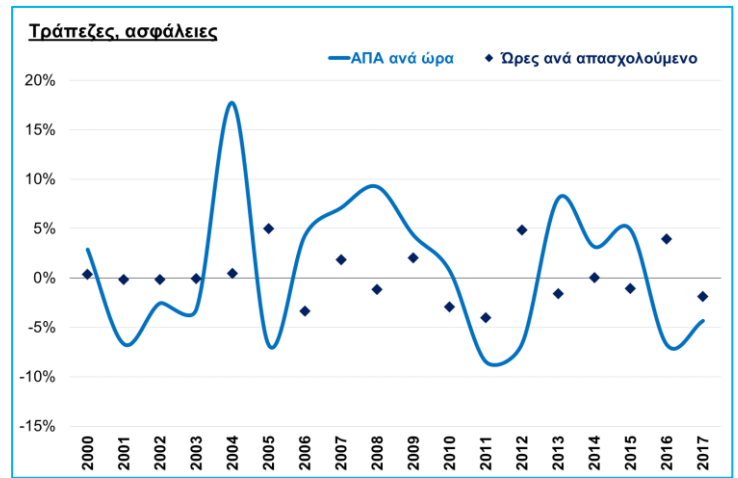
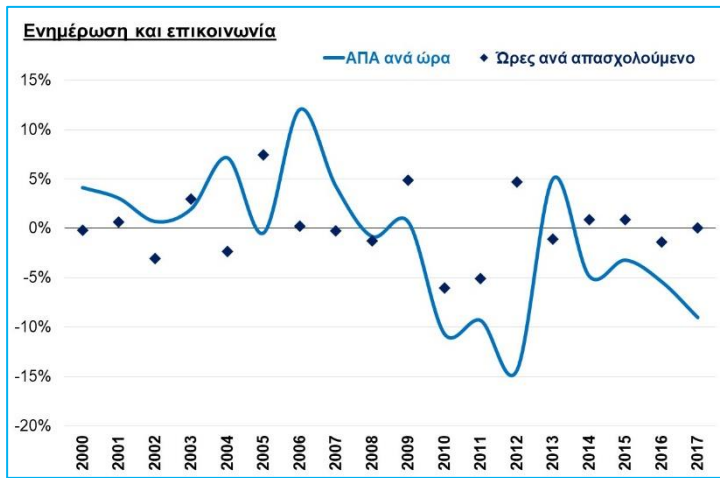

Δ08: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά ώρα και ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο κατά κλάδο (συνέχεια)
(Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2017)

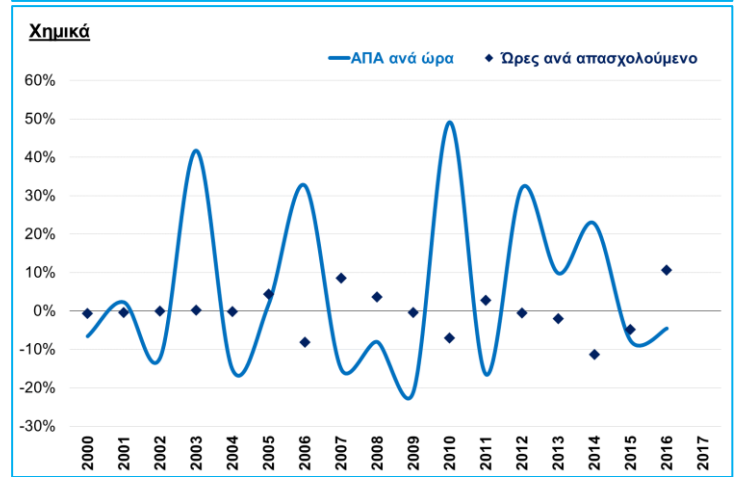
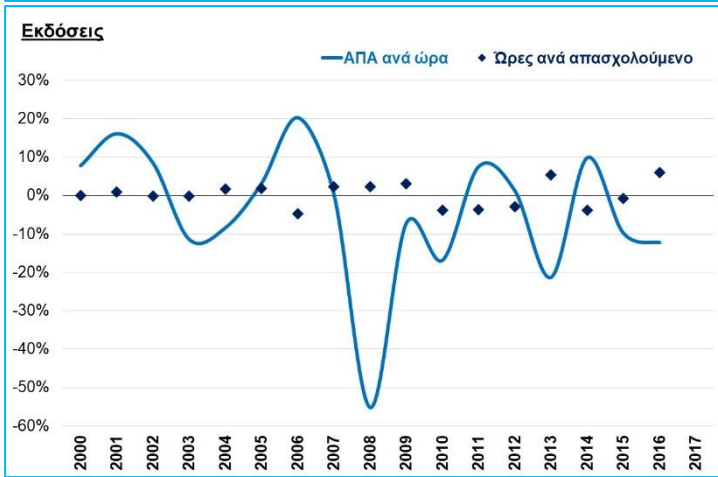
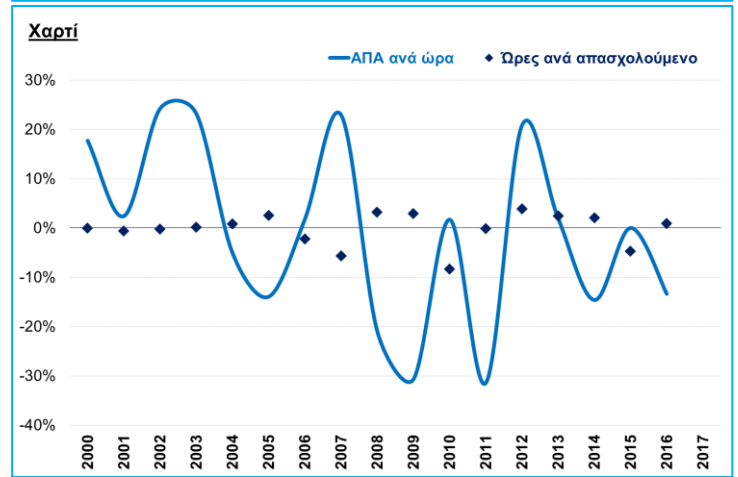
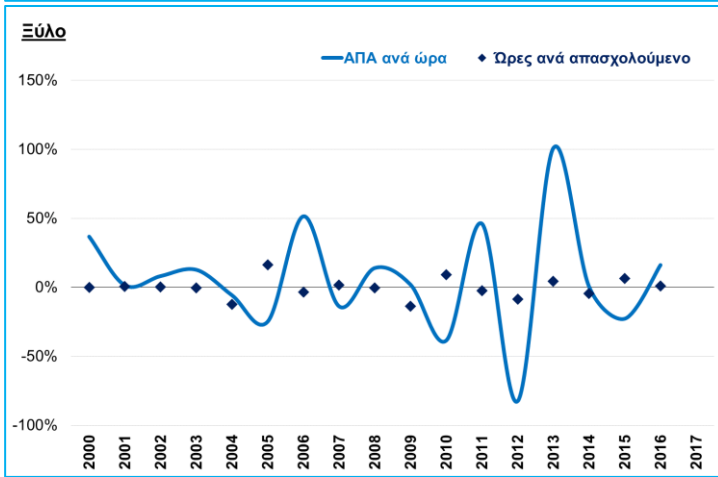
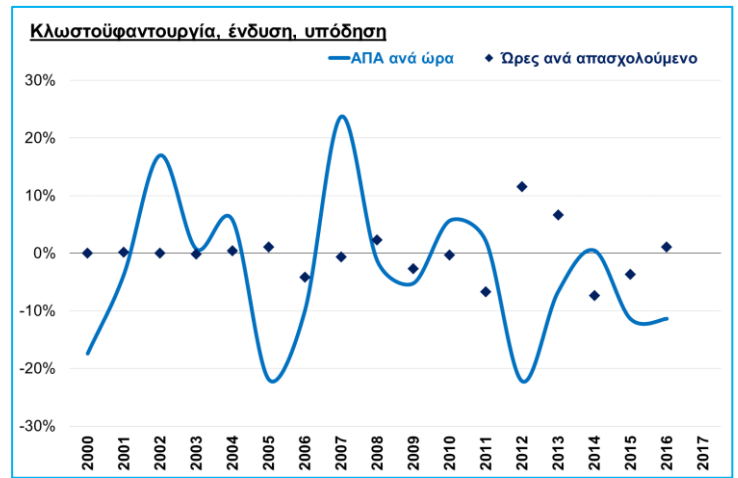
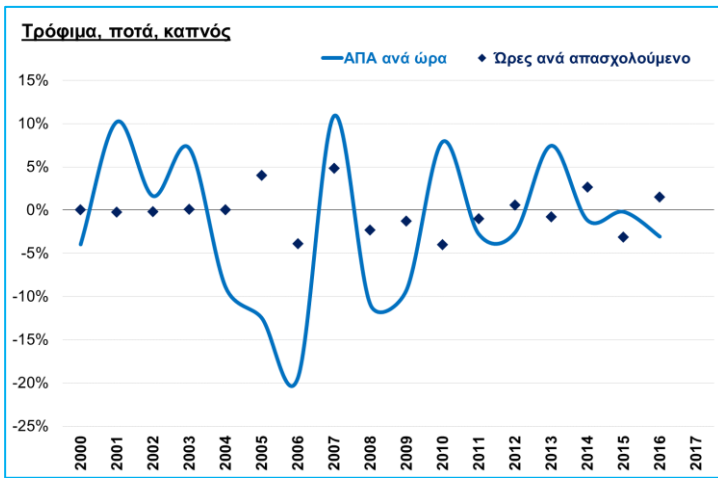

Δ08: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά ώρα και ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο κατά κλάδο (συνέχεια)
(Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2017)

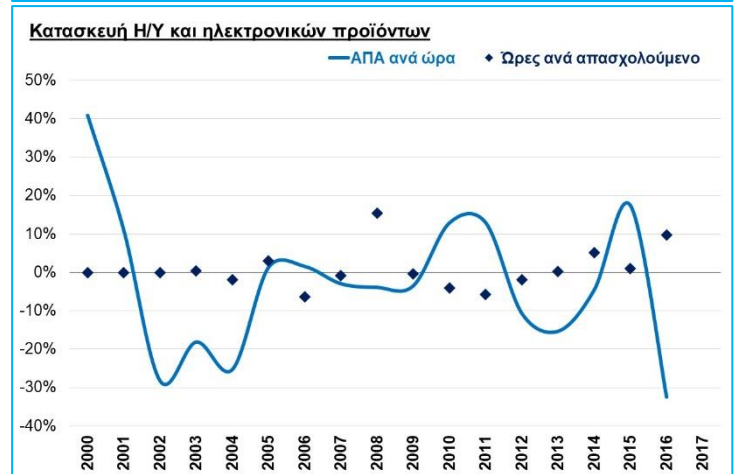
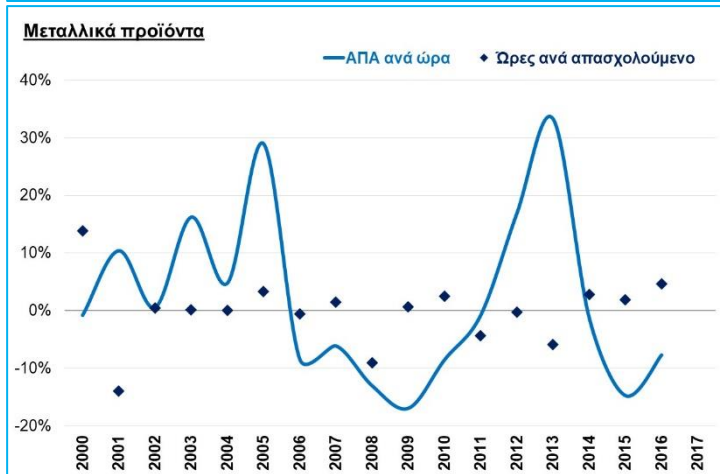
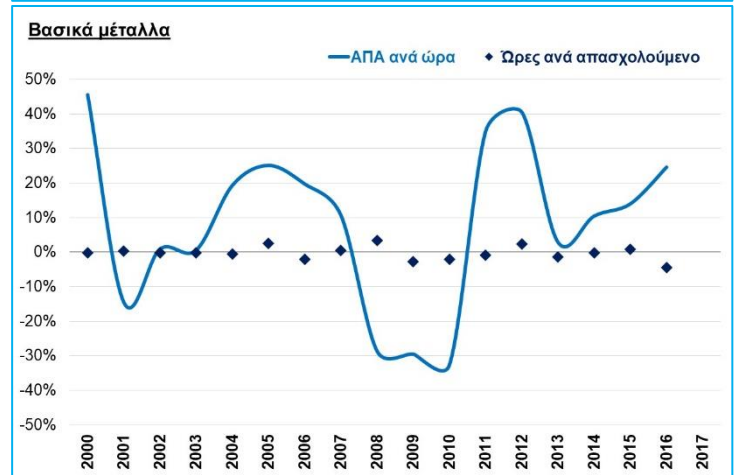
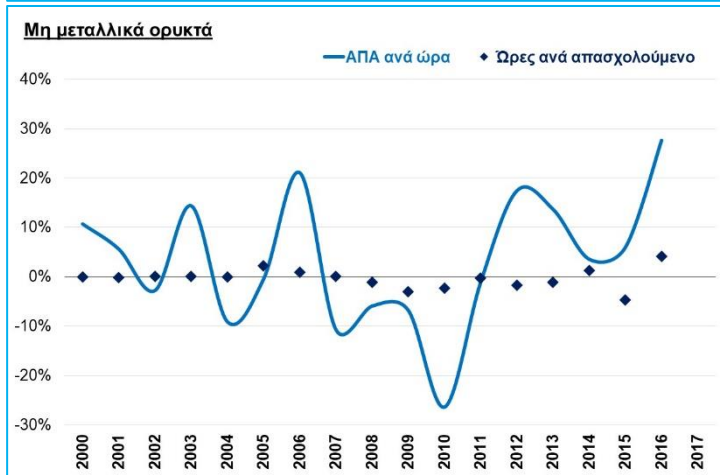
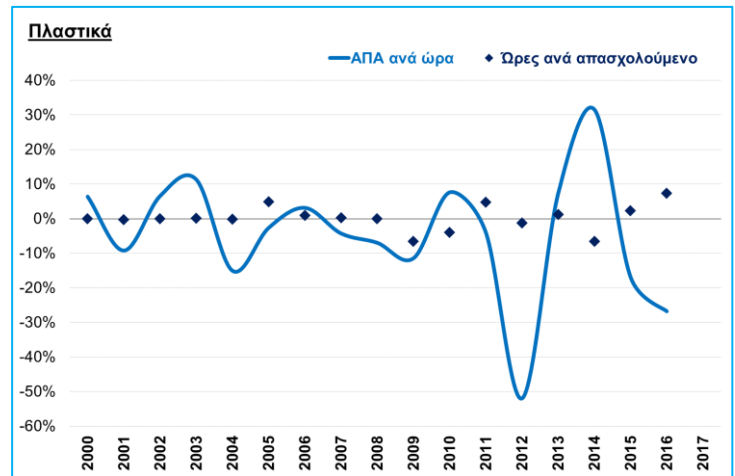
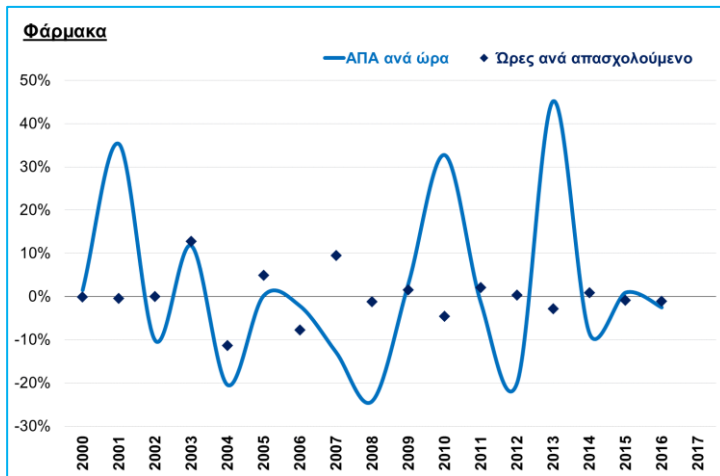
Δ09: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά ώρα και ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο κατά κλάδο στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2016)

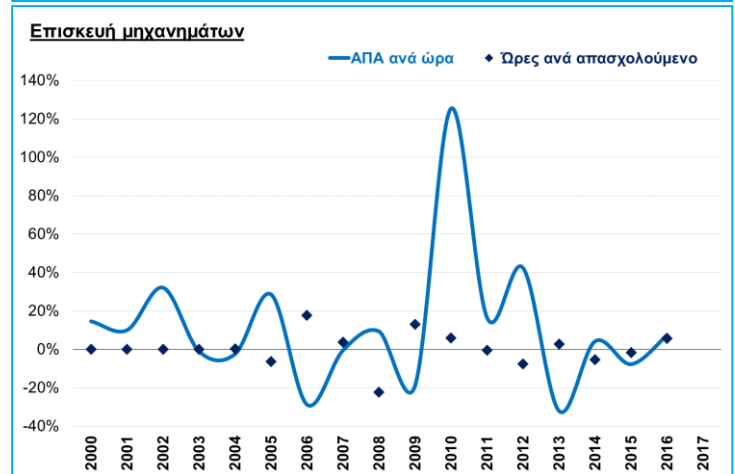
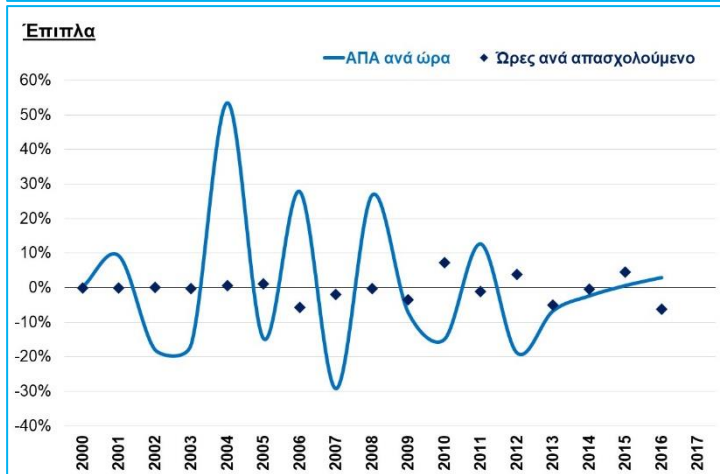
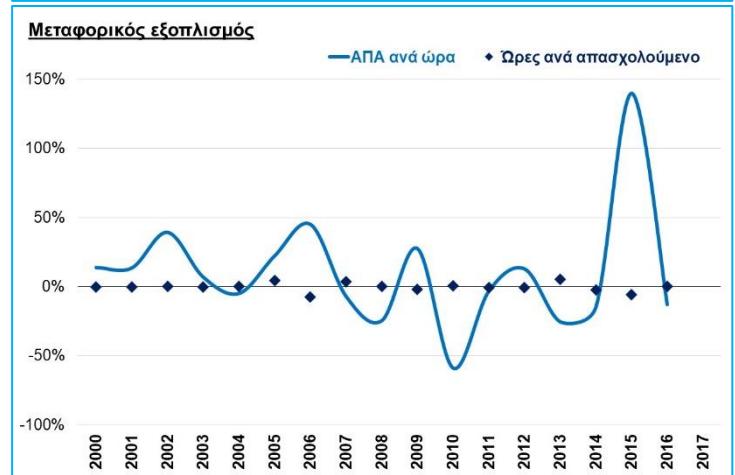
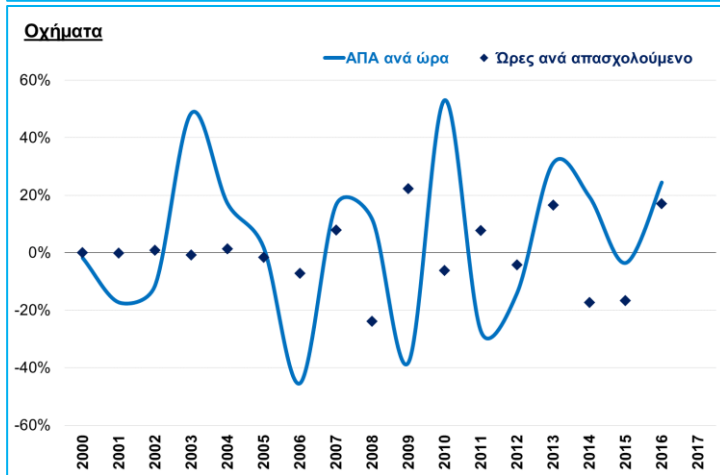
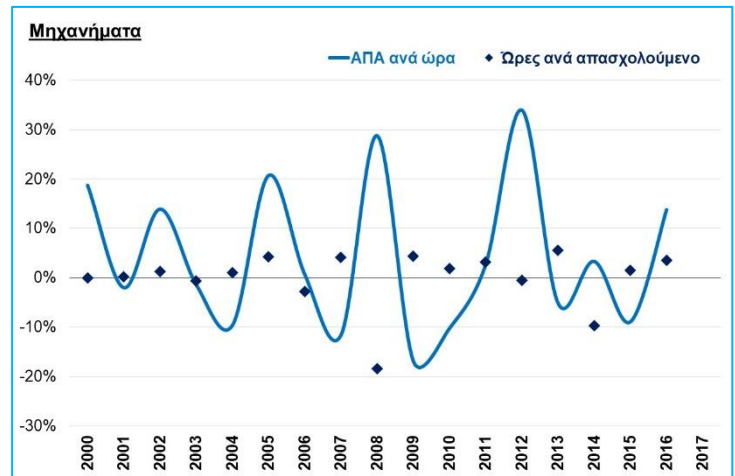
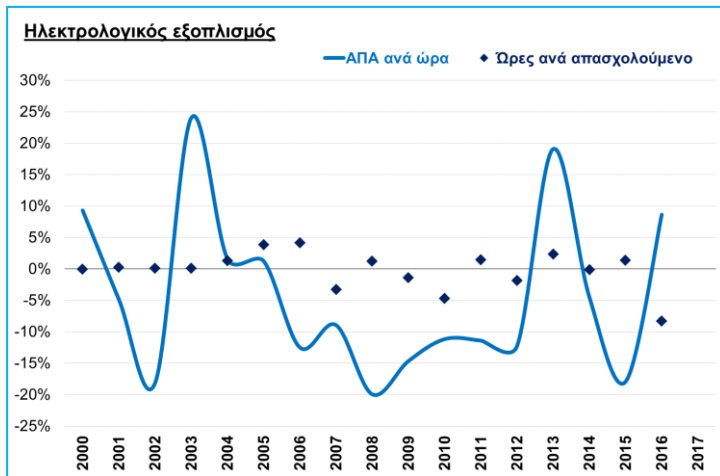

Δ09: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά ώρα και ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο κατά κλάδο στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών – (συνέχεια) (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2016)

Δ09: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά ώρα και ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο κατά κλάδο στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών – (συνέχεια) (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2016)

Οικονομικές εξελίξεις

Εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού: Τα προσωρινά στοιχεία εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού για τον Ιούνιο 2016 (Δ10)

δείχνουν πρωτογενές πλεόνασμα (€617 εκατ. έναντι €1,94 δισ. τον Ιούνιο 2017 και €1,53 δισ. το Μάιο 2018) που παραμένει καλύτερο του στόχου (διαφορά €1,1 δισ.), με τη διαφορά από το στόχο να υποχωρεί όμως σε σύγκριση με τον Μάιο 2018 (€1,345 δισ.). Η συμβολή του προγράμματος επενδύσεων στο πρωτογενές αποτέλεσμα παραμένει σχεδόν σταθερή, ενώ οι επιστροφές φόρου κινούνται πάνω από το επίπεδο του 2017 και από τον στόχο. Πιο σημαντική εξέλιξη είναι ότι η υπέρβαση έναντι του στόχου στα έσοδα προ επιστροφών φόρου υποχωρεί, όπως και η αύξηση σε σχέση με πέρυσι, αν και οι δυο διαφορές παραμένουν θετικές. Έτσι, η διαφορά από το στόχο στα έσοδα προ φόρων έχει συρρικνωθεί σε €169 εκατ. (από €757 εκατ. τον Μάιο). Σίγουρα, ένα μέρος αυτής της εξέλιξης θα αποδοθεί, όταν δημοσιευτούν τα αναλυτικά στοιχεία, στη συνέχιση της εξομάλυνσης της ροής εσόδων από ΕΦΚ και ΦΠΑ καπνικών, που ήταν πολύ μειωμένα το 2017 και συνεπώς ενισχύουν στη σύγκριση τα αποτελέσματα του 2018. Από την άλλη, όλοι οι μήνες εφεξής έχουν για το 2017 την επίδραση βάσης από τον ΦΠΑ της παραχώρησης των αεροδρομίων (€296,16 εκατ.), που σημαίνει ότι στην πραγματικότητα τα «οργανικά» έσοδα κινούνται το 2018 πιο ισχυρά σε σύγκριση με το 2017, σε σχέση με

αυτά που εμφανίζει το δελτίο εκτέλεσης του προϋπολογισμού, ενώ αντίστοιχα τα «πραγματικά» έσοδα αποκρατικοποιήσεων είναι αυξημένα κατά το ποσό αυτό σε σύγκριση πάντα με όσα αναγράφει το δελτίο εκτέλεσης προϋπολογισμού. Έτσι, παραμένει ότι οι δυο αυτές εγγραφές περίπου αντισταθμίζονται σε ό,τι αφορά την πορεία των εσόδων, με την εικόνα των οργανικών εσόδων συνεπώς να παραμένει, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία Ιουνίου, ελαφρά αυξητική σε σχέση με το 2017. Την ίδια ώρα, εμφανίζεται μια σημαντική αύξηση των καταπτώσεων εγγυήσεων χρέους φορέων γενικής κυβέρνησης (ανήλθαν σε €873 εκατ. από 30 εκατ. τον προηγούμενο μήνα και αφορούν ουσιαστικά την καταβολή χρεολυσίων δανείων ΔΕΚΟ που έχει εγγυηθεί το κράτος και που στη συνέχεια λογίζονται ως κεφαλαιακή μεταβίβαση προς αυτές), προσεγγίζοντας πλέον τα αντίστοιχα περυσινά επίπεδα (όπου λειτούργησε αντίστοιχος μηχανισμός εγγραφής) και εξαλείφοντας έτσι το βασικό παράγοντα που, σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης, συγκρατούσε τις δαπάνες κάτω από τα περυσινά επίπεδα, με δεδομένη την αύξηση των δαπανών μισθοδοσίας αλλά και σειράς επιδοματικών δαπανών για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Έτσι, η συρρίκνωση του πρωτογενούς πλεονάσματος προκύπτει κυρίως ως αποτέλεσμα των έκτακτων εξελίξεων (πχ ΦΠΑ, ΕΦΚ καπνικών) σε επίπεδο εσόδων και των καταπτώσεων εγγυήσεων.

Ισοζύγιο κ.π. (*)	Ιανουάριος - Ιούνιος					
	2017	2018	Δ %	Στόχος ***	Δ€ με στόχο	Δ % με στόχο
€ εκατ.						
Έσοδα προ επιστροφών φόρου τ.π. (*)	21.138	21.791	3,1%	21.622	169	0,8%
Επιστροφές φόρων	1.845	2.229	20,8%	2.152	77	3,6%
Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	1.259	222	-82,4%	227	-5	-2,2%
Έσοδα ΠΔΕ	836	1.248	49,3%	1.204	44	3,7%
Πρωτ. δαπάνες τ.π. πλην τόκων (**)	18.386	19.395	5,5%	19.549	-154	-0,8%
Δαπάνες άμυνας, ανάληψης χρεών κλπ	944	991	5,0%	1.109	-118	-10,6%
Δαπάνες ΠΔΕ	908	956	5,3%	1.635	-679	-41,5%
Πρωτογενές αποτέλεσμα κ.π.(***)	-402	-533	32,6%	-1.614	1.081	-167,0%
Ισοζύγιο κ.π. (***)	-4.934	-3.468	-29,7%	-4.212	744	-117,7%

Δ10: Προσωρινά στοιχεία κρατικού προϋπολογισμού (Υπ. Οικ. Ιούνιος 2018)

(*) Έχουν αφαιρεθεί € 222 εκατ. έσοδα αποκρατικοποιήσεων και από τον στόχο, και αντίστοιχα €963 εκατ. το 2016. Επίσης, έχουν αφαιρεθεί €314 εκατ. από ANFA/SMP όπως και πληρωμή €614 εκατ. μέρισμα της ΤτΕ , και αντίστοιχα €345 ANFA/SMP για το 2017 καθώς και το μέρισμα της ΤτΕ €734 εκατ. (**) Έχουν αφαιρεθεί οι δαπάνες για καταπτώσεις εγγυήσεων, ανάληψη χρέους και άμυνα και από το στόχο ώστε να συνεχίσει η συγκρισιμότητα των στοιχείων με τα προηγούμενα έτη, και αναφέρονται σε χωριστή γραμμή. (***) Έχουν αφαιρεθεί έσοδα αποκρατικοποιήσεων, ANFA/SPM και η πληρωμή μερίσματος της ΤτΕ.

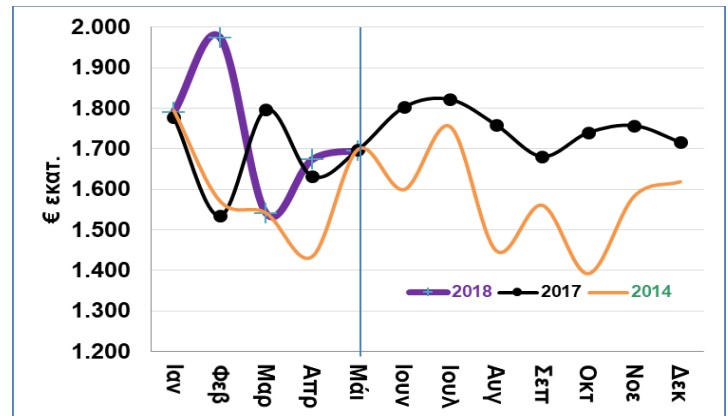
Σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης τα στοιχεία Μαΐου 2018 καταγράφουν ότι τα αποτελέσματα των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης ενισχύουν σε μειωμένο βαθμό τα αποτελέσματα του κρατικού προϋπολογισμού, δηλαδή της κεντρικής διοίκησης. Έτσι, τον Μάιο του 2018 το πρωτογενές αποτέλεσμα της κεντρικής διοίκησης (€468 εκατ. έναντι €747 εκατ. το 2017) υποστηρίχθηκε από το πρωτογενές αποτέλεσμα των ΟΚΑ (€695 εκατ. έναντι €952 εκατ. τον Μάιο 2017), και παρά τη σημαντική βελτίωση σε επίπεδο ΟΤΑ, το πρωτογενές αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης ανήλθε στα €1,65 δισ. (€2,22 δισ. το 2017). Αυτό συμβαίνει παρά τη θετική πορεία των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές (€8,68 δισ. έναντι €8,44 δισ. στο 5μηνο του 2017, λόγω κυρίως της καλής πορείας των εσόδων τον Φεβρουάριο 2018, **Δ11**), υποστηριζόμενα από την καλή πορεία της αγοράς εργασίας σε αριθμό εργαζομένων αλλά και την ενεργοποίηση της δεύτερης αύξησης στις ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων στο δημόσιο από τις αρχές του 2018 (και η οποία συνεισφέρει κατά ένα μέρος και στην αύξηση των δαπανών μισθοδοσίας του δημοσίου). Η αύξηση αυτή όμως καθώς και η επίπτωση από την υποχώρηση των δαπανών για συντάξεις (**Δ12**) υπερ-αντισταθμίζονται από τις δαπάνες για κοινωνικές παροχές (€15,71 δισ. το 5μηνο του 2018 έναντι €15,3 δισ. το 2017, με ισχυρή αύξηση ειδικά τον Μάρτιο και τον Μάιο), ενώ αντίστοιχα αυξητικά κινούνται στο 5μηνο σε σχέση με το 2017 οι δαπάνες μισθοδοσίας (€6,94 δισ. το 5μηνο του 2018 έναντι €6,62 το 2017) υποστηριζόμενες πάντα από τη σχετικά μεγάλη αύξηση τους κατά το πρώτο τρίμηνο του 2018.

Τα έσοδα από φόρους μετά από την αφαίρεση επιστροφών ενισχύονται σε σχέση με το 5μηνο του 2017 (€17,14 δισ. από €16,4 δισ.), εξέλιξη στην οποία όμως συμβάλλουν, επαναλαμβάνουμε, τόσο η πορεία των εσόδων ΕΚΦ και ΦΠΑ καπνικών που ήταν πολύ αδύναμη το 2017 και σταδιακά εξομαλύνεται, επανερχόμενη σε επίπεδα 2016 παρά την αύξηση του ΕΦΚ, αλλά και άλλους συγκυριακούς παράγοντες όπως ο ΦΠΑ αεροδρομίων για το 2017.

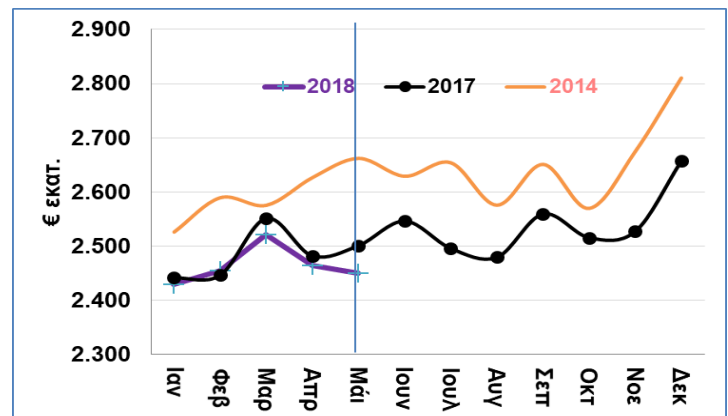
Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του κράτος προς την αγορά συνέχισαν να υποχωρούν (€2,39 δισ. τον Μάιο 2018

από €2,62 δισ. τον Απρίλιο 2018 και €5,2 δισ. το Μάιο 2017) ενώ και οι εκκρεμείς επιστροφές φόρου συνεχίζουν τη σταθερή υποχώρησή τους (€589 εκατ. τον Μάιο 2018 από €741 εκατ. τον Απρίλιο 2018 και €1,2 δισ. το Μάιο 2017, **Δ13**).

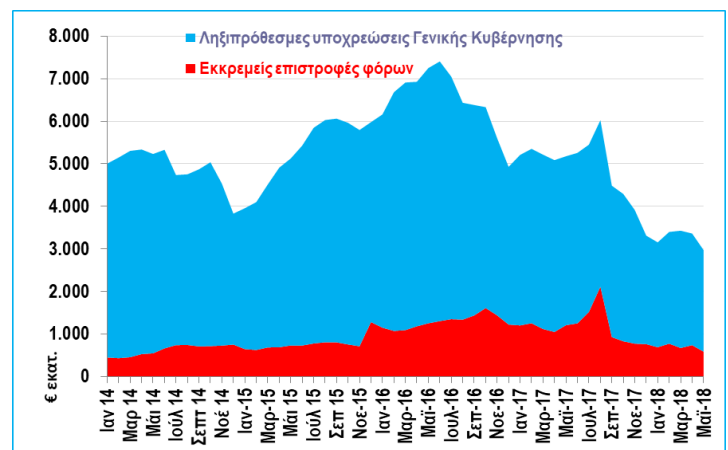
Δ11: Έσοδα από ασφαλιστικές εισφορές, γενική κυβέρνηση (Υπ. Οικ. Μάιος 2018)

Δ12: Δαπάνες συντάξεων, γενική κυβέρνηση (Υπ. Οικ. Μάιος 2018)

Δ13: Ληξιπρόθεσμες οφειλές κράτους (Υπ. Οικ. Μάιος 2018)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
€362 δισ.
71% συνόλου*

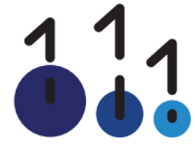
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ
€60 δισ.
48% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ
€61 δισ.
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ
€3,3 δισ.**
42% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
200.000
11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ
€5 δισ.
20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ
€2,2 δισ.
26% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ
€1,1 δισ.
31% συνόλου****

* 17.454 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2016 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

** σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

*** % επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** % επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
T: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
T: +32 (0) 2 662 26 85
E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

